

ТРЕНІНГОВИЙ КУРС «ВЧИМОСЯ ЖИТИ РАЗОМ» У ФОРМУВАННІ ПРОСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Авторка аналізує навчально-методичний комплект «Вчимося жити разом» для основної та старшої школи. Робить висновки, що такі навички, як: ефективне спілкування, співчуття, повага до прав людини, робота в команді, запобігання конфліктам і їх конструктивне розв'язання є основою формування просоціальної поведінки.

Ключові слова: учні основної школи, просоціальна поведінка, навчально-методичний комплект, життєві навички.

The author examines tool-kit «Learn to live together» for the secondary and high school. Concludes that such skills as: effective communication sympathy, respect for human rights, work in the team, conflict prevention and their constructive solution are the basis of the formation of prosocial behavior.

Key words: pupils of the secondary school, prosocial behavior, tool-kit, life skills.

Реформа шкільної освіти вимагає вирішення найбільш нагальних проблем, таких, як кардинальне оновлення її змісту, осучаснення механізмів виховної діяльності закладів загальної середньої освіти, посилення орієнтації на вироблення смисложиттєвих ціннісних орієнтирів учнівської молоді. На цьому наголошує, зокрема Л. Гриневич: «Нове українське виховання має ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях – людської гідності, свободи, усвідомлення власної національної ідентичності та пошанування ідентичності інших. Під час зростання в школі дитина має вчитись усвідомлювати свої права та обов'язки, брати на себе відповідальність, виважено підходити до вирішення власних життєвих і суспільних проблем» [2].

Зміна наголосів у системі національного виховання зумовлений необхідністю становлення громадянського суспільства в Україні, оскільки «українське суспільство як ніколи потребує людей ініціативних, творчих, здатних на духовне й моральне самотворення, на соціально-культурне відновлення держави й суспільства, вироблення стратегій і моделей просоціальної поведінки» [3].

Проблему формування просоціальної поведінки досліджували і вивчали ряд дослідників, зокрема: В. Абраменкова, Б. Братусь, О. Єжова, В. Кириченко, О. Леонтєв, В. Нечерда, С. Рубінштейн, В. Русалов, В. Куницина та інші.

Науковці лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання НАПН України визначають формування просоціальної поведінки учнів «як цілісний процес, спрямований на забезпечення необхідних і достатніх організаційно-педагогічних умов для свідомої інтеріоризації учнями соціально-значущих норм і цінностей, розвитку відповідних рис, якими має володіти просоціальна особистість, формування прагнення і вміння конструктивно вирішувати міжособистісні та групові суперечності; стимулювання участі дітей у соціально значущій діяльності та спонуканні до внутрішнього діалогу для прийняття самостійного, вільного, особистісно значимого для учнів вибору моделей поведінки» [4].

Ефективним засобом формування просоціальної поведінки учнів основної школи, на нашу думку, є цикл уроків-тренінгів «Вчимося жити разом».

Метою курсу є навчання життєвих навичок, які полегшують адаптацію дитини до умов середовища, сприяють відновленню психологічної рівноваги і розвитку якостей просоціальної особистості.

Головне завдання курсу полягає в тому, щоб досягти позитивних змін в уміннях і навичках учнів, сприятливих для вибудови позитивного світосприйняття й вироблення просоціальних смисложиттєвих ціннісних орієнтацій.

Навчально-методичний комплект «Вчимося жити разом» складається з програми та посібника для вчителя, практикуму для учнів, збірки мультимедійних презентацій та відеоматеріалів. Всі видання є українською та російською мовами у друкованому та електронному варіантах.

Програма з розвитку соціальних навичок учнів основної та старшої школи у курсі «Основи здоров'я» складається і з пояснювальної записки та програми тренінгового курсу «Вчимося жити разом».

Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (основна і старша школа) складається із двох частин.

У Частині 1 наведено концепцію предмета «Основи здоров'я», принципи навчання на засадах життєвих навичок, рекомендації з організації та ресурсного забезпечення тренінгів, опис найпоширеніших інтерактивних методів.

У Частині 2 подано розробки уроків-тренінгів, що реалізують компетентнісний підхід і спрямовані на розвиток життєвих навичок, що є підґрунтям просоціальної поведінки: самоповаги; ефективної комунікації; кооперації; самоконтролю; керування стресами; емпатії; асертивності (неагресивної упевненості); розв'язання проблем; запобігання конфліктам і їх розв'язання; пошук консенсусу і примирення [1].

Тематика поваги до прав людини, гендерної чутливості та активної діяльності на благо інших людей з числа близького оточення, місцевої громади чи громадян усієї країни є наскрізною для всього циклу.

Практикум для учнів з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (основна і старша школа) містить навчальні завдання для організації різних форм роботи на уроках-тренінгах.

Незалежні експерти Крістофер Галбот (міжнародний консультант з питань освіти у надзвичайних ситуаціях) та Майкл Весселс (міжнародний консультант з питань захисту дітей та психологічної підтримки у надзвичайних ситуаціях) підтвердили ефективність впровадження курсу.

Автори навчально-методичного комплексу використали відпрацьовану методику навчання, дотримання якої гарантує досягнення очікуваних результатів. Частиною цієї методики є тренінгова технологія побудови занять та структурування навчально-методичних матеріалів.

Кожен урок-тренінг складається зі вступної, основної та завершальної частини. Для підвищення ефективності виховних впливів інформаційний блок доповнювався мультимедійними презентаціями, які допомагають педагогу краще відтворити основний задуму уроку, а учням легше засвоїти, так як буде

задіяно зорове й слухове сприйняття. Також відповідно до теми уроку-тренінгу добирався відеоряд, який міг включати мультфільм, відеоролик чи соціальну рекламу, що після завершення перегляду обговорювались. Полегшенню швидкого віднайдення певних відеоджерел, сприяло розміщення у посібнику посилання та QR-коду, що забезпечувало можливість легкого розпізнавання мобільним телефоном конкретного посилання цього мультфільму.

Така організація навчання і виховання забезпечує ефективну участь кожного учня, творчу співпрацю між учнем та вчителем, навчання на ситуаціях наближених до реального життя, сприятливий емоційний клімат у класі, формування відчуття класу, як єдиної команди, що сприяє розвитку життєвих навичок, які є основою формування просоціальної поведінки.

Література:

1. Вчимося жити разом. Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (основна і старша школа) / [Т. В. Воронцова, В. С. Пономаренко, О. Л. Хомич та ін.]. – К. : Алатон, 2016. – 376 с.
2. Гриневич Л. Як створити ідеальну систему освіти [Електронний ресурс] / Лілія Гриневич // Українська правда. – Режим доступу <http://www.prawda.com.ua/articles/2014/11/19/7044802/>.
3. Калашникова Л. В. Формування просоціальної поведінки у дітей молодшого шкільного віку в умовах керованої соціалізації / Л. В. Калашникова // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. – № 11. – С. 164–171.
4. Формування просоціальної поведінки учнів в умовах превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу: монографія / Кириченко В.І., Єжова О.О., Нечерда В.Б., Тарасова Т.В., Хомич О.Л.; за заг. ред. канд. пед. наук, ст. наук співроб. Кириченко В.І. – Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2016. – 244 с.
5. посібник. Книга 1. Евтагіка: практична андрагогіка для самоосвіти андрагога / Євгенія Родіонівна Чернишова, Маринна Іванівна Скрипник; Держ. виш. навч. закл. «Ун-т менедж. освіти». – К., 2015. – 191 с.

Чіжова Н.В., м. Київ

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ЯК УМОВА ДЛЯ САМОРОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ

У статті розглядається необхідність впровадження особистісно-орієнтованого підходу для створення сприятливих умов для саморозвитку студентів. Надане ґрунтовне тлумачення поняття «саморозвиток» та визначені його основні етапи. Стаття демонструє особливості саморозвитку під час навчання в технічному виші.

Ключові слова: особистісно-орієнтований підхід, саморозвиток особистості.